

WAT

WAT IS EEN HAKHOUTBOSJE?

Hakhoutbosjes zijn aanwezig op drogere en nattere gronden. In bosjes op droge gronden groeit vooral zomereik, op nattere gronden els en wilg.

Hakhoutbosjes hadden hoofdzakelijk de functie: het leveren van hout voor afrasteringspalen, voor gereedschappen, om mee te bouwen en voor brandstof. Er werd in zo'n bosje dus vaak gehakt en gezaagd, dit verklaart de naam van het element. De afgezaagde stam(men), de stobben, groeien meestal weer uit en kunnen dan weer over een aantal jaren geoogst worden. Op die manier kan er in de loop van de jaren een kluwen aan meerstammige struiken ontstaan.

De grootte van deze bosjes varieert van circa 100 tot 2.500 m².

De ondergroei bestaat vaak uit vroeg bloeiende planten en uit schaduwminnende soorten.

WAAROM

WAT IS HET NUT VAN EEN HAKHOUTBOSJE?

In het kort:

- nest-, schuil- en voedselgelegenheid voor vogels, zoogdieren, vlinders en amfibieën;
- bloemrijke ondergroei;
- bijdrage aan een aantrekkelijk landschap;
- instandhouding van cultuurhistorische waarde;
- leverancier van goed gebruikshout, zoals brandhout voor de openhaard.

Winst voor de natuur

In de oude hakhoutbosjes komt een verscheidenheid aan plantensoorten voor, afhankelijk van de grondsoort en de aanwezige bomen en struiken. Zo kunnen in eikenhakhoutbosjes dalkruid en gewone salomonszegel gevonden worden, maar ook speenkruid, look zonder look en goed bloeiende bramen. Op de soms afgestorven kunnen bijzondere mossen en paddenstoelen gevonden worden. De dode stobben doen gelijk dienst als een insectenhotel.

De bosjes zijn ook een welkome verblijfplaats voor broedende, jagende en zich schuilhoudende vogels zoals braamsluiper, buizerd, fluitier, glanskop, grasmus, spotvogel, tuinfluitier en winterkoning.

Zoogdieren die zich voortplanten in geriefhoutbosjes zijn onder andere dwergspitsmuis, waterspitsmuis, gewone bosspitsmuis en wezel. De gewone dwergvleermuis zoekt in en langs hakhoutbosjes naar voedsel.

Er leven dikwijls amfibieën: bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander.

BEHEER

Vlinders, zoals klein koolwitje, eikenpage en atalanta, vinden er voedsel en waardplanten om eieren af te zetten.

DOORDACHT, MAATWERK BEHEER NOODZAKELIJK

Goed beheren van bosjes draagt in belangrijke mate bij aan het voortbestaan van diverse soorten planten en dieren. Ook de functie als verbindingsweg tussen geschikte leefgebieden is belangrijk. Het beheer is vaak pleks- of vlaksgewijs, deels afhankelijk van het doel van de oogst. Gemiddeld worden struiken eenmaal in de zes tot vijftien jaar gesnoeid.

Onderhoud jonge aanplant

Houd in de gaten of de jonge aanplant niet al te zeer te lijden heeft van concurrentie door diepwortelende en hoog opschietende grassen en kruiden. Ook lianen als haagwinde en hop kunnen wel eens zo woekeren dat de jonge beplanting er last van heeft.

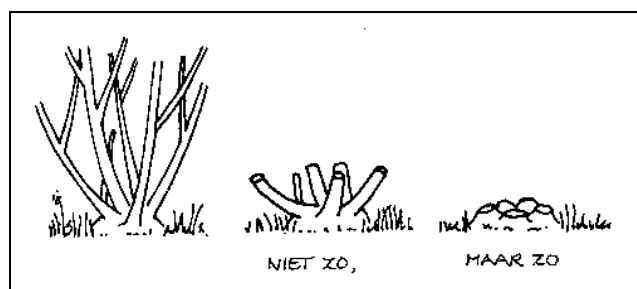
Gebruik geen bestrijdingsmiddelen, maar grijp eventueel in door enkele malen per jaar te maaien. Doe dit met beleid.

Vaak maaien leidt tot een sterke hergroei, vooral van grassen waardoor de voedsel- en vochtconcurrentie juist toe- in plaats van afneemt. Een uitvalpercentage van 30 - 50 % van het plantmateriaal is geen probleem, behalve wanneer hierdoor grote kale plekken ontstaan.

Stel voor het beheer van oude(re) bosjes samen met uw veldmedewerker een onderhoudsschema op

Uitgangspunt hierbij is dat u in een cyclus van eens in de 6 tot 15 jaar de meeste bomen en struiken een keer afzet. Verdeel het bosje in enkele beheerseenheden. Zo spreidt u de arbeid en heeft u meer continuïteit in het op peil houden van de voorraad – of verkoop – van vrijkomend hout. De dikke stukken vrijkomend hout kunt u laten liggen, zelf gebruiken of verkopen als hardhout. Het takhout is goed ter plekke te verwerken in houtrillen of takkenhopen.

Komt u Amerikaanse vogelkers of –eik tegen, bestrijd deze uitheemse soort door ze met wortel en al te rooien. Het gebruik van chemische middelen zijn hierbij niet toegestaan. Raadpleeg zo nodig uw veldmedewerker.

Het afzetten van hakhout

Extra

Vul grote gaten op in nieuwe en oude houtopstanden

Zijn er grote gaten (doorsnede > 10 m) ontstaan in de beplanting, vul het gat dan op met nieuw plantmateriaal. Kies voor inheemse vooral bes dragende struiken en/of bomen die voedsel, nest- en schuilgelegenheid bieden aan vogels, zoogdieren, amfibieën en/of vlinders. Voorbeelden zijn de hondsroos, sleedoorn, kardinaalsmuts, sleedoorn en meidoorn. De laatste, meidoorn, mag niet overal geplant worden in verband met gevoeligheid voor bacterievuur. Informeer bij twijfel bij uw veldmedewerker.

Laat enkele bomen staan

Laat elk jaar bij het terugzetten een paar bomen staan zodat er in het bosje verschillen in leeftijdsopbouw ontstaan. Dat is gunstig voor planten en dieren. Vogels vinden er dan niet alleen laag hout om in te nestelen, ook de soorten die het hogerop zoeken kunnen er terecht.

HOE KUNT U HET BEHEER VERDER VERRIJKEN?

Bij het Agrarisch- Natuur en Landschapsbeheer staat het ecologisch resultaat voorop en kan jaarlijks het beheer worden aangepast met het oog op betere ecologische resultaten. Het is niet te onderschatten hoe belangrijk details zijn voor het ecologisch resultaat. Hieronder enkele suggesties die u in uw landschapselement zou kunnen toepassen. Onderstaande maatregelen kunnen een wijziging in de beheerafspraken vragen. Informeer daarom altijd uw veldmedewerker als u een dergelijke maatregel neemt. Heeft u andere ideeën om uw landschapselementen verder op te waarderen, neem gerust contact op met uw veldmedewerker.

Leg een houtril of takkenhoop aan

Verwerk het snoeihout in een houtril of takkenhoop. Hiervan profiteren vogels, zoals winterkoning en heggenmus, zoogdieren, zoals wezel en bosspitsmuis, amfibieën zoals de gewone pad en kleine watersalamander en reptielen zoals de levendbarende hagedis.

Gebruik geen takken met kanker en andere ziekten. Deze ziekten kunnen zich anders mogelijk verspreiden.

Zorg voor de aanwezigheid van dood hout

Zorg voor dood hout in het bos. Dit bevordert de aanwezigheid van paddenstoelen en holenbroeders. Laat bijvoorbeeld enkele dode bomen staan en ruim omgevallen bomen niet op. Staan er geen dode bomen, dan kunt u één of meer bomen 'ringen' op het moment dat u gaat dunnen of een open plek gaat maken. U haalt op circa 1,5 m hoogte een reep van 10 cm bast rondom de stam weg. De sapstroom wordt onderbroken en de boom sterft langzaam af (bijvoorbeeld bij een Amerikaanse eik). U kunt bomen ook op twee of drie meter hoogte kappen, er blijft dan een lange stobbe staan die afsterft. Ook kunt u bomen 'lippen'. Dit houdt in dat u de stam tot tweederde inzaagt en de boom laat omvallen. De boom

Factsheet Hakhoutbosje (L27)

sterft niet in zijn geheel af en loopt op meer plaatsen opnieuw uit.

Plaats een ruime afrastering

Hakhoutbosjes op droge gronden die grenzen aan beweide percelen dienen beschermd te worden tegen veevraat. Plaats op een ruime afstand, op circa 2 meter van de rand van het bosje, een raster. Door het aanbrengen van een raster ontstaat vaak vanzelf een ruigte, ideaal voor insecten. Gebruik voor het raster onbehandelde hout van bijvoorbeeld kastanje-, eiken-, of acaciahout. De palen zullen niet alleen door vele insecten gebruikt worden maar ook door vogels als uitkijkpost of eetplek en zelfs door levendbarende hagedissen om zich lekker op te warmen of om zicht te verstoppen in de ritsen.

Beheer de ondergroei in bosjes

Bestaat de ondergroei van een bosje vooral uit fluitenkruid, brandnetel, zevenblad of andere overheersende kruiden, maai deze dan vóór de bloei. Houd dit enkele jaren vol. Na verloop van tijd zult u merken dat de vegetatie soortenrijker wordt. Het maaisel kunt u het best afvoeren en verwerken op een composthoop. In zo'n verterende hoop groen zitten veel zoogdieren, amfibieën, insecten en vogels vinden er hun voedsel. In sommige delen van Nederland, ook in Limburg, zijn er plekken waar composthopen dienst doen als broedkamer voor de Ringslang. Als extra ontvangt u uiteindelijk prima compost die gebruikt kan worden in uw tuin.

ⁱ Bron: Handboek Agrarisch Natuurbeheer (www.landschappen.nl)

